

5. Недопитанський М. Україна інформаційна: утопія чи реальність? // Віче. – 2003. – № 3. – С. 44-48.
6. Попова О.П. Особливості професійної діяльності майбутніх судноводіїв і сутність їх професійної компетентності. / О.П. Попова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць / ред. кол. Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 17. – С. 353-359.
7. Проект “Національна стратегія розвитку інформаційного суспільства України”. Електронний ресурс. Режим доступу: (www.e-ukraine.com.ua).
8. Сокол І. Компьютерная поддержка обучения будущих судоводителей мореходной астрономии / И.Сокол // Информационные технологии в образовании. - 2010. - № 6. - С. 178-181.
9. Шерман М.І., Чернікова О.В. Іншомовна професійна компетентність як чинник розвитку творчих здібностей майбутніх судноводіїв/ Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології / Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету, – Вип. 1(8). Херсон, РВВ ХНТУ, 2013.– С. 413-417
10. Шерман М.І., Чернікова О.В. Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх судноводіїв засобами інформаційно-комунікаційних технологій/ Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології / Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету. – Вип.1 (9). – Херсон, 2013. – С. 482-487.

УДК [378.147:796]:17

Б.І. Без'язичний

ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті розкрито сутність та зміст педагогічної етики як складової професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Подано основні наукові погляди на сутність понять «етика», «мораль», «моральність», «професійна етика», «педагогічна етика». Наведено характеристику професійної діяльності вчителя фізичної культури, окреслено її етичні аспекти.

Ключові слова: етика, мораль, професійна етика, педагогічна етика, фізична культура, майбутній вчитель.

Bezjazychny B. I. Educational ethics as a part of professional training of future teachers of Physical Education.

Annotation. The basis of the humanization of modern educational system is the recognition of the personality as the supreme social value. Under such circumstances the redefinition of the role of the teacher takes place; new demands are set up for the training of future teachers of physical culture that are able to create optimal conditions for the physical and moral development of each student, to develop their natural skills and abilities, to take into account their interests, aspirations and needs.

The article deals with the nature and content of teaching ethics as part of professional training of future teachers of Physical Education. The basic scientific views on the nature of the concepts of "ethics", "morality", "professional ethics", and "teaching ethics" are examined.

It is found out that the educational ethics examines the features of pedagogical morality, the character of teacher's moral activity and moral relations in educational environment. The goals of educational ethics during the classes of physical education contributes to the moral upbringing of the younger generation.

The characteristic of professional work of teachers of Physical Education with its ethical aspects is given.

Keywords: ethics, morality, professional ethics, teaching ethics, physical education, the future teacher.

Постановка проблеми. Гуманістична парадигма сучасної освіти ґрунтується на визнанні пріоритетною основою діяльності вчителя повагу до школяра, прийнятті його права на ціннісне самовизначення. Орієнтація в навчально-виховному процесі на особистість дитини як на найвищу цінність зумовлює необхідність формування знань і вмінь в галузі педагогічної етики, морально-вольових якостей, моральних настанов і цінностей майбутніх учителів, в тому числі майбутніх учителів фізичної культури.

Діяльність учителя фізичної культури, оснований на загальнолюдських принципах моралі, створює сприятливі умови не тільки для фізичного розвитку школярів, а й засвоєння цінностей моральної культури, дозволяє в системі виховних відносин обрати правильний підхід до кожного учня з метою найповнішого розкриття його можливостей, як фізичних, так і духовних. Отже, етичний аспект діяльності вчителя, виступає одним із вирішальних факторів, який впливає на процес педагогічного спілкування та визначає його результати. З огляду на це, педагогічна етика має розглядатись як важлива складова професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дав можливість визначити такі напрями наукових досліджень, пов'язаних з розв'язанням вказаної проблеми: філософські основні морально-етичної культури (Е. Баллер, В. Бачинін, Н. Гончаренко, А. Гусейнов, А. Єрмоленко, С. Косолапов, Л. Коган, В. Малахов, Дж. Мур, В. Соловйов, А. Швейцер та інші дослідники); теоретичні питання формування морально-духовної й етичної культури (Т. Аболіна, В. Бакштановський, В. Бачинін, В. Біблер, Н. Лавриченко, С. Силаєва, В. Сухомлінський, Т. Хайруліна, І. Харламов, А. Шемшуріна та інші вчені); теоретичні засади педагогічної етики і деонтології (М. Васильєва, Л. Хоружа, І. Чернокозов, В. Чернокозова, Н. Юмшанова та інші нау-

ковці). Ряд робіт присвячений дослідженню психологічних, педагогічних і культурологічних аспектів формування моральних уявлень учителя, його ціннісних орієнтацій, переконань, принципів на різних етапах становлення його як спеціаліста (Е. Грішин, В. Давидов, А. Донцов, В. Журавльов, Л. Мігіна, В. Сластьонін та інші вчені).

Як показує аналіз наукових праць, педагогічна етика, яка охоплює соціально значущі елементи суспільної моралі, розглядається науковцями як основа педагогічної майстерності та найголовніша передумова професійного удосконалення вчителя. В дослідженнях увага приділяється пошуку оптимальних шляхів підготовки майбутнього вчителя до взаємодії з суб'єктами навчально-виховного процесу на доброзичливих морально-гуманістичних засадах.

Мета статті полягає у розкритті сутності та змісту педагогічної етики як складової професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. В нашому дослідженні методологічними засадами наукового вивчення етичних аспектів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури виступають фундаментально-теоретичні положення різних наук, зокрема психології, філософії, етики, соціології.

Усвідомлення сутності педагогічної етики та її змісту, виділення основних підходів до організації етичної підготовки майбутніх вчителів стає можливим за умови аналізу змісту таких понять, як «етика», «мораль», «моральність», «професійна етика».

У довідковій літературі поняття «мораль» (від лат. «mores» – звичаї) визначається як одна з форм суспільної свідомості, соціальний інститут, що виконує функцію регулювання поведінки людей у всіх без винятку галузях суспільного життя [7, с. 254].

Поняття «етика» і «мораль» отримали загальноєвропейське поширення, наповнившись в процесі культурного розвитку різним змістом. Поняття «етика» зберігає первісний зміст і позначає науку [2, с. 9]. У філософській енциклопедії етика визначається як вчення про моральність, мораль (від грец. «ethika», «ethos» – звичай, моральний характер) [7, с. 515]. Поняття «мораль» визначається як: 1) система оцінок людських вчинків, їхніх цілей та результатів, що визначають їхню абсолютну цінність незалежно від користі і задоволення, що конкретно доставляються ними; 2) загальнолюдські норми і зразки поведінки, прийняті в деякому суспільстві; 3) реальноіснуючий феномен, що має абсолютний, а не культурно-історичний характер [8, с. 10].

А. Донцов слушно зазначає, що мораль зосереджує в теоретичній свідомості суспільства принципи, норми, ідеали, що виконують функцію регуляції поведінки людини. Аналізуючи взаємодію та співвідношення понять «мораль» і «моральність» вчений визначає, що єдність цих понять полягає в тому, що вони відображають сферу належного. Але на відміну від моралі як форми суспільної свідомості, моральність має здебільше індивідуально зорієнтовану спрямованість. Вона може формуватись на рівні теоретичної свідомості та під впливом соціальної практики на підґрунті власного життєвого досвіду, завдяки впливу моральних норм, традицій та форм поведінки, що утворились в певному соціально-культурному середовищі [3].

В сучасній науці професійна етика розглядається як кодекси поведінки, що забезпечують моральний характер тих взаємин між людьми, які випливають з професійної діяльності [6, с. 430]. Незважаючи на загальний характер моральних вимог, і наявність єдиної трудової моралі, існують ще й специфічні норми поведінки для певних видів професійної діяльності.

В основі професійної етики будь-якої сфери діяльності лежить принцип гуманності, вимога безумовної поваги до людини, до особистості. Гуманістичними аспектами насичена і педагогічна етика, яка реалізує принцип єдності поваги до особистості учня і вимогливості до нього, ставить питання про моральну довіру суспільства до вчителя.

Педагогічна етика представляє науку, предметом якої є моральна сторона професійної діяльності вчителя: моральна оцінка його професійної практики і усвідомлення її в специфічних формах, принципах та категоріях етики.

Виділення педагогічної етики в самостійну галузь педагогічного знання обумовлено низкою факторів: розширенням сфери педагогічного впливу на суспільство; збільшенням чисельності залучених до сфери освіти; збільшенням термінів навчання, тобто знаходженням учнів під безпосереднім впливом педагогів; зростаючою необхідністю формування комплексу моральних якостей та сталої моральної свідомості.

Педагогічна етика розглядає сутність принципів педагогічної моралі і сутність основних її категорій. Співвідношення педагогічної моралі із загальною мораллю слід розглядати як співвідношення частини і цілого. Представляючи собою особливе по відношенню до загальної моралі, вона більш повно і глибоко відображає характеристики моральних поглядів, почуттів і переконань, морального досвіду та елементів моральних відносин у педагогічній діяльності.

Педагогічна етика оперує такими поняттями етики, в яких відбиваються риси педагогічних поглядів, діяльності і відносин. В першу чергу до таких понять можна віднести професійний педагогічний обов'язок, педагогічну справедливість, педагогічний такт, толерантність та інші поняття.

До змістових структурних компонентів педагогічної етики Г. Васянович відносить моральну свідомість, моральну діяльність і моральні відносини.

Вчений розглядає моральну свідомість як форму суспільної свідомості, яка відображена і закріплена у вигляді моральних норм і правил поведінки людей у суспільному й

особистому житті, та відносить до її структури такі основні елементи:

1. Моральні знання, які уявляють собою особливу форму духовного засвоєння результатів пізнання, процесу відображення дійсності з погляду моральності (добра, справедливості, гідності), яка характеризується усвідомленням їх істинності.

2. Моральні почуття – як форму суб'єктивного, безпосереднього переживаного морального ставлення особистості до явищ навколишньої дійсності, інших людей і їхніх вчинків, самої себе і власних дій.

Наступний змістовий структурний компонент педагогічної етики – моральна діяльність, яка охоплює не лише просвітництво, самовиховання і досвід, а й мету, потреби, мотиви, засоби та результат діяльності.

Моральні відносини представлені на рівні відносин з учнем (учнівським колективом), колегами і керівництвом школи, батьками і суспільством.

За визначенням Г. Васяновича теоретико-прикладними завданнями педагогічної етики в сучасних умовах є [1]:

- формування гуманістичної спрямованості педагогічної діяльності, орієнтації особистості вчителя на моральне виховання учнів;

- виявлення чинників, які сприяють зростанню рівня моральності педагога і учнів або, навпаки, гальмують цей процес;

- дослідження зв'язку між моральним досвідом дітей та їх батьків;

- розкриття механізмів взаємозв'язку, гармонії моральних і професійних якостей учителя;

- дослідження механізму вдосконалення морально-правових відносин між особистістю педагога і суспільством;

- розв'язання проблем моральної мотивації педагогічної діяльності, її морального, матеріального стимулювання і суспільного визнання.

З огляду на важливість завдань, які вирішує педагогічна етика, можна стверджувати, що вона є основою педагогічного спілкування, а отже має стати невід'ємною складовою підготовки майбутніх учителів, зокрема учителів фізичної культури.

Зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури характеризується системою здатностей та вмінь розв'язувати проблеми й завдання майбутньої професійної діяльності [4].

Професійна діяльність учителя фізичної культури, має складну структуру і значні відмінності від інших педагогічних професій. Вона знаходиться у безпосередньому зв'язку з вихованням школярів, і спрямована на гармонійний фізичний і моральний розвиток молодого покоління. Педагогічний обов'язок вчителя фізичної культури полягає у розкритті в дитині позитивних якостей, сприянні розвитку морально-вольових якостей, в підтримці впевненості дитини у своїх силах, тобто не тільки сприяє розвитку фізичних здібностей школярів, а й виховує їх, формує особистісні якості, мотиви, інтереси, цінності. Як зазначає Ж. Бережна, ці мотиви проявляються і розкриваються у процесі занять фізичною культурою, а це викликає необхідність дотримуватися певних норм спортивної етики, виховувати спортивну працелюбність, волю та інші особистісні якості й властивості спортивного характеру. При цьому вчитель сам має демонструвати відповідні установки, інтереси, прагнення й особистісні риси, такі як чесність, відвертість, співробітництво, прагнення допомогти вихованцю.

Педагогічна етика вчителя фізичної культури реалізується в його комунікативних здібностях. Серед найбільш поширених виховних методів і форм впливу насвідомість школяра виділяють настанови і зауваження рекомендації і поради, які визначають ставлення учня до занять фізичною культурою.

Наведена характеристика професійної діяльності вчителя фізичної культури показує вагомість моральних якостей особистості вчителя у фізичному вихованні школярів. Його здійснення вимагає від випускників вищих педагогічних навчальних закладів відповідної підготовки, яка має включати зміст педагогічної етики поряд із професійними знаннями, вміннями і навичками.

Висновки. В основі гуманізації сучасної системи освіти лежить визнання людини як найвищої соціальної цінності. В цих умовах відбувається переосмислення ролі вчителя, висуваються нові вимоги до підготовки майбутніх учителів фізичної культури, здатних створювати оптимальні умови для фізичного та морального розвитку кожного школяра, розвивати природні задатки, можливості дитини, враховувати її інтереси, прагнення та потреби.

Сучасна наука розглядає педагогічну етику як розділ етичної науки, який вивчає особливості педагогічної моралі, характер моральної діяльності вчителя і моральних відносин у професійному середовищі. Реалізація завдань педагогічної етики на заняттях з фізичної культури сприяє моральному вихованню молодого покоління.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення особливостей формування етичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Список використаних джерел:

1. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч. посіб. / Г.П. Васянович. – К. : Академвидав, 2011. – 256 с.
2. Гусейнов А.А. Наука, мораль, человек / А.А. Гусейнов // Человек в системе наук. Отв. ред. И.Т. Фролов. – М.: Наука, 1989. – С.8-15.
3. Донцов А.В. Моральна культура вчителя: монографія / А.В. Донцов. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008. – 240 с.
4. Драгнев Ю.В. Професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору: теорія та практика : монографія / Ю.В. Драгнев ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 476 с.
5. Краткая философская энциклопедия. – М. : Просвещение, 1994. – 574 с.
6. Словарь по этике / Под ред. А.А. Гусейнова и И.С. Кона. – Изд-е 6-е. – М.: Политиздат, 1989, – 447 с.
7. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. – Изд-е 6-е, перераб. и дополн. – М.: Политиздат, 1991, – 559 с.
8. Шрейдер Ю.А. Лекции по этике / Ю.А. Шрейдер. – М. : Мирос, 1994, – 134 с.

УДК 378.14

І. В. Белікова

СТРУКТУРА ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті розглянуто структуру якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Визначено поняття „якість”. Розглянуто положення які складають основу розуміння категорії „якість”. Охарактеризовано категорію „якість професійної підготовки”. Визначено три основні аспекти якості щодо вищої освіти. Проаналізовано параметри якості результатів професійної підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: якість, структура, особливості, майбутні вчителі іноземної мови, аспекти, параметри, професійна підготовка.

Annotation. The article deals with the structure of the quality of professional training of teachers of foreign languages. The concept of „quality”. Consider provisions that form the basis of understanding the category of „quality”. Characterized the category of „quality of training”. The three main aspects concerning the quality of higher education. Quality parameters analyzed results of training future specialists.

Key words: quality, structure, features, future teachers of foreign languages, aspects, options, training.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Стратегія розвитку сучасного українського суспільства в умовах соціально-економічних реформ об'єктивно потребує підвищення вимог до освітньої системи та професійної підготовки фахівців високої кваліфікації. Цей процес супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу, визначається системою концептуальних ідей та поглядів на стратегію й основні напрями розвитку освіти. Тому особливого значення набуває проблема якості професійної підготовки взагалі та викладачів іноземних мов зокрема. Ця проблема стала наріжним каменем у реформуванні національних освітніх систем як в Україні, так і в багатьох країнах світу. Отже, проблема структури якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У психолого-педагогічній літературі проблема управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів має багатоаспектне теоретико-методологічне висвітлення. Концептуальні засади управління якістю професійної підготовки висвітлено в працях вітчизняних і зарубіжних дослідників (Д. Алферова, В. Бездухов, С. Березняк, Л. Большакова, Ю. Варданян, Ю. Васильєв, Р. Гільмєєва, І. Гришина, В. Зверєва, Ю. Конаржевський, М. Кондаков, В. Кричевський, Н. Кузьміна, Т. Лукіна, В. Маслов, Л. Мітіна, А. Маркова, В. Панасюк, М. Поташник, Е. Соф'янец, В. Стрельников, А. Субетто, С. Хриков, Т. Шамова, Л. Шевчук та інші). Вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів іноземної мови у вищому навчальному закладі займалися: С. Ніколаєва,

О. Петрашук, Н. Бражник, Н. Язикова, О. Бігич та інші. Вагоме значення мають праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, в яких розглядається проблема підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови: К. Авраменко, Б. Бігич, І. Бикова, І. Зязюн, Е. Позднякова, В. Радул, Я. Черньонков та інші.

Виділення не вирішених раніше загальної проблеми. Визначити три основні аспекти якості щодо вищої освіти. Охарактеризувати категорію „якість професійної підготовки”.

Формулювання цілей статті. Розглянути структуру якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Проаналізувати параметри якості результатів професійної підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найчастіше вживаним, судячи з частоти цитування, у вітчизняній літературі є таке визначення: „якість професійної підготовки розуміється як збалансована відповідність вищої освіти (як результату, як процесу, як освітньої системи) різноманітним потребам, цілям, вимогам, нормам, стандартам” [7]. Це розуміння включає і процесуальні і результативні характеристики, у вужчому ж сенсі „якість професійної підготовки” – „якість підготовки фахівців з вищою освітою”. В основі такого розуміння лежить прийнятий в кваліметрії принцип віддзеркалення в результатах самого процесу (А. Субетто). Дійсно, якість результатів професійної підготовки не можна розглядати незалежно від якості освітнього процесу і умов його реалізації. Справедливо і зворотне: встановити ефективність процесу освіти і створених для її проведення умов неможливо без оцінювання його результатів. Тому,